

Jan MOJAK, Agnieszka ŻYWICKA (red.), *Sytuacja przedsiębiorcy w prawie publicznym i prywatnym w perspektywie europejskiej*, Wydawnictwo Naukowe Wyższej Szkoły Ekonomii i Innowacji w Lublinie, Lublin 2016. Stan prawny na 1 września 2015 r., ISBN 978-83-64527-29-6, ss. 390.

Recenzowane dzieło składa się z 25 opracowań poświęconych sytuacji prawnej przedsiębiorcy w prawie prywatnym i publicznym. Opracowanie podzielone zostało na rozdziały, uporządkowane alfabetycznie; łącznie tekst ukazuje szerokie spektrum zagadnień związanych z pozycją prawną i sytuacją prawną przedsiębiorców w prawie polskim. Intencją redaktorów tomu (Jan Mojak, Agnieszka Żywicka) było zbadanie i nakreślenie sytuacji przedsiębiorców krajowych zwłaszcza w kontekście wpływu prawa unijnego na ich funkcjonowanie. Dekada uczestnictwa Polski w strukturach unijnych w znacznej mierze zdeterminowała bowiem sposób postrzegania przedsiębiorców, ich uprawnienia jak i obowiązki, widziane zarówno w kontekście swobód obowiązujących na wspólnym rynku (np. swobodnego przepływu pracowników), jak i ograniczeń narzuconych w związku z unifikacją przepisów (np. czas pracy kierowców).

Za szczególnie cenne należy uznać spojrzenie redaktorów na sytuację prawną przedsiębiorcy z dwóch perspektyw i zaproszenie do grona autorów twórców reprezentujących naukę prawa publicznego i prywatnego. Choć nie ulega wątpliwości, że skala determinacji sytuacji prawnej przedsiębiorcy w prawie publicznym, z uwzględnieniem w szczególności *acquis communautaire*, jest znaczniejsza, to jednak uwzględnienie perspektywy prawa prywatnego daje szersze *spectrum* oceny, jak sytuacja ta kształtuje się współcześnie. Sposób patrzenia na przedsiębiorców z perspektywy prawa publicznego i prywatnego jest *nota bene* domeną naukowców, wiele opracowań ujętych w omawianym dziele pochodzi zaś od praktyków (co podnosi walor dzieła). Takie ujęcie pozwoliło w sposób harmonijny i kompleksowy połączyć obie perspektywy badawcze, co uznaję za podstawową zaletę recenzowanego opracowania.

Redaktorzy zrezygnowali z podziału treści na części (przedmiotowo), co należy ocenić pozytywnie, ponieważ podział taki w żadnej mierze nie mógłby mieć charakteru rozłącznego. Alfabetyczny układ treści pozwala na swobodne przenoszenie uwagi pomiędzy poszczególnymi zagadnieniami determinującymi sytuację prawną przedsiębiorców, zadaniem recenzenta jest jednak dostrzec i wyciągnąć przed nawias zwłaszcza elementy wspólne, unifikujące i przenikające całość opracowania.

Zasadniczą konkluzją, która narzuca się po jego lekturze, jest konstatacja wielości definicji pojęć: „przedsiębiorcy” i „przedsiębiorstwa”, zwłaszcza na tle pojęcia „zawodu” i „działalności gospodarczej” w systemie prawa. Cytujący je i omawiający Autorzy dostrzegają negatywne konsekwencje tego stanu rzeczy. Różnice te widoczne są zarówno pomiędzy prawem publicznym a prywatnym, ale także w obszarze samego prawa publicznego. Skutkowało to koniecznością dokonania wstępnych ustaleń terminologicznych w większości opracowań; ustaleń związanych z potrzebą prezentacji pojęć oraz wskazania sposobu ich rozumienia przez poszczególnych Autorów. Za cenne uznać należy także rozważania odnoszące się do zdefiniowania „sytuacji prawnej” jako punktu wyjścia dla oceny, jakie normy prawne tę sytuację determinują¹. Na tym tle warto wysnuć wniosek ogólniejszy, że stosowanie jednolitej nomenklatury o różnym znaczeniu podmiotowym, przedmiotowym i funkcjonalnym musi narażać na problemy także organom stosującym prawo i jest zapewne jednym z czynników zmniejszających przejrzystość i skuteczność regulacji prawnej, jakiej poddani są przedsiębiorcy; konkluzja ta stanowi dla wielu autorów asumpt do dalszych, szczegółowych rozważań.

Podjmując się próby uporządkowania ujętych w tomie opracowań, wskazać należy kilka grup tematycznych budzących szczególne zainteresowanie Autorów. Na czoło wysuwają się te rozdziały, które poświęcono sytuacji prawnej przedsiębiorcy w prawie podatkowym, jako podatnika i płatnika – tu zaliczyć należy opracowania L. Bieleckiego², R. Borowskiego³ i J. Leńczuka⁴. Drugą kategorię stanowią zagadnienia problemowe regulujące z różnych perspektyw sytuację przedsiębiorców w prawie bankowym (E. Kosie-

---

¹ E. Kowalczyk, „Sytuacja prawna przedsiębiorcy na tle zmian w prawie zamówień publicznych”.

² „Definicja działalności gospodarczej, a problemy interpretacyjne w zakresie kwalifikacji przychodów w podatku dochodowym od osób fizycznych – w ocenie orzecznictwa i doktryny”.

³ „Opodatkowanie działalności gospodarczej w latach 2004-2014. Efektywność i porażki wprowadzonych zmian”.

⁴ „Sytuacja przedsiębiorcy w ogólnym prawie podatkowym w latach 2004-2014”.

radzka⁵, J. Mojak⁶). Na uwagę zasługują także opracowania odnoszące się wieloaspektowo do problematyki dostępu do informacji publicznej, o której udzielenie ubiegają się przedsiębiorcy, lub do udzielania których są oni zobowiązani (w kontekście wykonywanych zadań publicznych lub dysponowania majątkiem publicznym), autorstwa J. Czerwa⁷ oraz A. Wilczyńskiej i P. Wilczyńskiego⁸. Ubolewać należy, że w tym zakresie nikt z Autorów nie pokusił się o analizę regulacji dotyczącej informacji publicznej przetworzonej, która ze swej istoty determinowana jest wykorzystaniem rynkowym – w tym także w działalności gospodarczej i dla jej celów.

Za szczególnie cenne uznaję te sfery analiz, w których Autorzy prezentują obowiązki przedsiębiorcy wobec innych podmiotów – pracowników (opracowanie autorstwa D. Tiszbierek⁹) oraz dwojako ujmujące przedsiębiorców jako płatników składek i ubezpieczonych (P. Makarzec¹⁰), czy odbiorców usług ubezpieczeniowych (autorstwa T. Turckiego¹¹), czy wobec innych uczestników ruchu drogowego (opracowanie K. Kułak-Krzysiak¹²) oraz w relacji do innych przedsiębiorców w ramach procedur prawa zamówień publicznych¹³. Jako szczególnie ciekawe jawi się opracowanie definiujące pozycję prawną określonych zawodów w obrocie prawnym (rozdział poświęcony statusowi prawnemu komornika sądowego autorstwa A. Durczok¹⁴). Na uwagę zasługują także opracowania odnoszące się do procedur i wymogów formalnych związanych z rozpoczęciem i prowadzeniem działalności gospodarczej (P.M. Woroniecki¹⁵), zakładaniem spółek w procedurze teleinformatycznej (M. Mazgaj)¹⁶ czy tokiem postępowania przed sądem w sprawach

⁵ „Zmiany w zakresie nadzoru bankowego w Polsce na przestrzeni ostatniego dziesięciolecia”.

⁶ „Ewolucja statusu wierzycielskiego banków jako przedsiębiorców w obrocie kontraktowym”.

⁷ „Biuletyn Informacji Publicznej i udostępnianie informacji publicznej na wniosek jako narzędzia pozyskiwania informacji publicznej przez przedsiębiorców”.

⁸ „Sytuacja prawna przedsiębiorcy w świetle przepisów o dostępie do informacji publicznej”.

⁹ „Zmiany w kodeksie pracy wprowadzone w związku z przystąpieniem Polski do UE wpływające na sytuację pracodawcy – na przykładzie wybranych instytucji prawa pracy”.

¹⁰ „Status przedsiębiorcy w polskim systemie ubezpieczeń społecznych”.

¹¹ „Ochrona osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą wobec ubezpieczyciela – wybrane zagadnienia”.

¹² „Sytuacja przedsiębiorcy wykonującego transport drogowy rzeczy a harmonizacja przepisów UE z prawem krajowym w kontekście konieczności instalowania urządzeń rejestrujących czas pracy kierowców”.

¹³ E. Kowalczyk, „Sytuacja prawna przedsiębiorcy na tle zmian w prawie zamówień publicznych”.

¹⁴ „Komornik sądowy, funkcjonariusz publiczny czy przedsiębiorca?”.

¹⁵ „Przedsiębiorcy a wymogi wynikające z funkcjonowania Krajowego Rejestru Sądowego”.

¹⁶ „Spółki zakładane w systemie teleinformatycznym – dotychczasowa praktyka i dalsze perspektywy”.

gospodarczych¹⁷, oraz arcyciekawe wątki związane z ochroną tajemnicy przedsiębiorcy/przedsiębiorstwa¹⁸ i ochrony danych osobowych (zob. opracowanie odnoszące się do statusu prawnego przedsiębiorcy będącego osobą fizyczną autorstwa A. Hołdy-Wydrzyńskiej¹⁹, której poglądy w całej rozciągłości podzielam). Podobny wątek z perspektywy ochrony dóbr osobistych zawiera opracowanie M. Wilczek²⁰.

Za wartościowe należy uznać pojawiające się w dwóch opracowaniach rozważania nt. swoistych źródeł prawa (A. Lichosik²¹, P. Ruczkowski²²), które nie mając charakteru prawa powszechnie obowiązującego, bądź co bądź determinują sytuację prawną przedsiębiorców oraz podmiotów wchodzących w relacje z nimi. Jednocześnie warto byłoby zasugerować autorom skorzystanie z najnowszego opracowania E. Szewczyk i M. Szewczyka *Generalny akt administracyjny* (WKP, Warszawa 2014).

W recenzowanej pracy zaledwie kilka opracowań poświęcono przedsiębiorcom publicznym (i to na ogół w dość wąskim zakresie) – są to: opracowanie T. Wołowca i A. Żywickiej²³, oraz cytowane już rozdziały autorstwa P. Ruczkowskiego i A. Lichosik. Niewielkie zainteresowanie – być może z uwagi na wielość opracowań tego rodzaju – wzbudziła problematyka wsparcia dla przedsiębiorców²⁴. W recenzowanym dziele nie odnalazłam także wątków dotyczących relacji przedsiębiorcy z konsumentami czy instrumentów wsparcia ze strony instytucji otoczenia biznesu, co konstatuję z ubolewaniem, obie te sfery bowiem nie doczekały się jeszcze kompleksowych opracowań w literaturze krajowej. Za interesujące z perspektywy genezy regulacji prawnej dotyczącej swobody działalności gospodarczej uznać należy, że tylko dwa opracowania poświęcono wprost kwestiom istnienia jej ograniczeń – jedną w kontekście ewolucji regulacji normatywnych²⁵, drugą –

¹⁷ J. Widło, „Dochodzenie przez przedsiębiorców praw przed sądem”.

¹⁸ Wątek sygnalizowany w opracowaniu A. Wilczyńskiej i P. Wilczyńskiego, „Sytuacja prawna przedsiębiorcy [...]”.

¹⁹ „CEIDG a ochrona danych osobowych”.

²⁰ „Przedsiębiorcy i ich oznaczenie w świetle przepisów kodeksu cywilnego”.

²¹ „Ewolucja pojęcia spółki publicznej w prawie rynku kapitałowego”.

²² „Miejsce aktów generalnych stanowionych przez organy administracji gospodarczej i przedsiębiorców publicznych w systemie źródeł prawa”.

²³ „Problemy praktyczne funkcjonowania konta depozytowego jednostki budżetowej jako substytutu wydatków niewygasających”.

²⁴ D. Chaba, „Rola samorządu terytorialnego w kontekście rozwoju przedsiębiorczości na przykładzie województwa świętokrzyskiego”.

²⁵ J. Paśnik, „Normatywne uwarunkowania działalności gospodarczej w Polsce w latach 1988-2015. Zagadnienia wybrane”.

w kontekście deregulacji (ocenianej zresztą krytycznie!) działalności związanej z ochroną osób i mienia²⁶. Świadczy to zapewne o tym, że konstytucyjnie zagwarantowana swoboda podejmowania i prowadzenia działalności gospodarczej nie doznaje współcześnie daleko idących ograniczeń stanowiących wyzwanie dla nauki prawa, co z pozycji aksjologicznej przyjąć należy z zadowoleniem.

Potwierdza to jednak, że recenzowane dzieło, mimo swej znacznej objętości, nie może pretendować do statusu dzieła o charakterze wyczerpującym. Ujęte w nim zagadnienia, choć szeroko omawiają różne aspekty sytuacji prawnej przedsiębiorcy w prawie polskim, nie wyczerpują tematu.

Przechodząc do omówienia wykorzystanej w opracowaniu literatury przedmiotu, podkreślić należy jej bogactwo i różnorodność. Autorzy szeroko wykorzystali bazę źródłową, obficie cytując poglądy doktryny. Za szczególnie cenne uznać należy szerokie wykorzystanie dorobku judykatury; ilość zacytowanych i omówionych orzeczeń sądów powszechnych i administracyjnych, biegłość w wykorzystaniu tez wyroków TK oraz bogatą analizę interpretacji pochodzących od organów administracji publicznej (zwłaszcza w zakresie prawa podatkowego). Każe to wysoko ocenić warsztat badawczy twórców recenzowanego dzieła.

W recenzowanym opracowaniu dominuje metoda badawcza językowo-logiczna, bazująca na analizach tekstów prawnych. W pewnej mierze jest to także zdeterminowane zakresem zadaniem przez redaktorów dzieła, tj. wpływem regulacji unijnej na sytuację prawną przedsiębiorcy zwłaszcza po roku 2004. Autorzy posługiwali się w większości przypadków metodami wykładni wykraczającymi poza czysto gramatyczne rozumienie przepisów; za cenne uznać należy te opracowania, których Autorzy pokusili się także o wykorzystanie instrumentów typowych dla ekonomicznej analizy prawa (J. Wiśniewski²⁷) oraz podjęli się badania tła (uzasadnień do projektów ustaw) regulacji prawnej w kontekście retrospektywnej metody badania prawa (rozdział autorstwa cytowanego już J. Paśnika²⁸). Metody typowe dla nauk ekonomicznych wykorzystano z kolei w opracowaniu K. Żaka²⁹.

---

²⁶ Ł. Wojciechowski, „Prowadzenie działalności gospodarczej w zakresie usług ochrony osób i mienia na tle zmian w przepisach prawnych”.

²⁷ „Dochodzenie przez przedsiębiorców praw przed sądem”.

²⁸ Zob. przypis 24.

²⁹ „Wpływ zmian prawnych na warunki otoczenia ogólnego (makrootoczenia) podmiotów świadczących usługi farmaceutyczne w Polsce”.

Dostrzegając wysoki poziom merytoryczny większości opracowań, nie można jednak nie zauważyć, że opracowanie nie jest wolne od błędów i potknięć. W niektórych opracowaniach język wypowiedzi jest dość potoczny i subiektywny, by nie rzec wręcz – zaangażowany. Należy nawoływać do dbałości o większą precyzję językową wypowiedzi, w tym zwłaszcza szersze wykorzystanie języka prawniczego i prawnego.

Podsumowując, recenzowane opracowanie uznać należy za cenne; z pewnością stanowi interesującą pozycję na rynku wydawniczym, adresowaną zarówno do teoretyków, jak i praktyków zajmujących się prawem gospodarczym. Uzupełnia ono istniejącą w tym zakresie lukę, choć jej w pełni nie pokrywa. Pozwala to wyrazić nadzieję, że podobne inicjatywy tematyczne będą podejmowane, choćby ze względu na fakt, że rola przedsiębiorców i przedsiębiorczości – z perspektywy zarówno dochodów państwa, tworzenia miejsc pracy, wzrostu kapitału społecznego oraz PKB, jak i inne, nieomówione w recenzowanym opracowaniu zagadnienia – stanowi nieodmiennie ciekawy i ważki temat badawczy.

Dr hab. Anna Haładyj
Katedra Prawa Zarządzania Środowiskiem KUL